ANUL VI. No. 16. 22 APRILIE 1865

NATURA

JURNAL,

PENTRU PROPAGAREA SCIINŢELOR POSITIVE ÎN ROMANIA.

Redactorĭ: Dr. C. ESSARCU şi Lt. D. ANANESCU.

Redacţia a luat mĕsurĭ ca d'acum înainte fie-care numĕr să fie însocit d'o gravură.

INSTRUCŢIA SI EDUCAŢIA

LECTURELE PUBLICE — UNIREA ÎNTRE CETĂŢENI CEĬ BUNĬ.

Nĕ se poco io vi dia, da imputur sono
Che quanto io posso dar, tutto vi dono.
Ariosto.

Daca pucin vĕ daŭ nu sunt de imputat
Căci cât pot tot vĕ daŭ.

In celle doue numere precedente, ţĭ am vorbit, linistitul meŭ cititor, despre lucrurĭ care 'ţĭ o fi inspirat óre-care temere.

Astă dată nu 'ţĭ voiŭ vorbi nicĭ despre *drepturile* ce cetăţeni aŭ într'un Stat şi *datoria* ce are Guvernul a le da o legitimă saticfacţie, nicĭ despre acea armă cu douĕ ascuţişurĭ ce o constituă massele populare *neinstruite* cărora se dă redutabilul drept de a purta un buletin în urna electorală, nicĭ despre proporţia injustă ce există între bugetul armateĭ şi al Instrucţieĭ publice, între cheltuelĭ *neproductive* şi o cheltuială *sacră;* astă dată, amabilul meŭ cititor, vom reveni asupra unuĭ subiect despre care adesea 'ţĭ am vorbit: Conferinţele, saŭ cum le numesc în Englitera, *Lecturele publice.*

Cunoscĭ, cititorul meŭ, *Marele inemic* care a produs şi va produce în societatea nóstră atâtea rele, atâtea întristărĭ, atâtea amărăciunĭ şi în contra căruia, de voim a avea pace si fericire, trebue cu toţi să întreprindem o luptă aspră şi dură şi obstinată şi neobosită, o cruciadă sacră la care toţĭ credincioşi să ia parte. Cunoscĭ acest *mare inemic*: *Ignorenţa şi Corupţia*, acest taur fatal ce se află în miqlocul cetăţi ca să sbucine pe cetăţenĭ, dar pe care, întăriţĭ prin *Instrucţie*, „trebue cu toţi să „cătăm cu mâinĭ viguróse a 'l apuca de córne ca să 'l îngenuchem, ca să 'l doborîm, „ca să 'l culcăm la pămênt."

Eĭ bine, o armă care ne va întări pentru lupta sacră, credem că Lecturele publice respîndite în tótă ţérra şi conduse de ómeni cu instrucţie şi moralitate vor putea să ne o dea. De aceea cerem ca elle să fie încuragiate şi susţinute de toţĭ ómeni de inteligință şi de inimă.

Orĭ cine se va asocia cu noĭ va fi amicul nostru de orĭ ce culóre politică va fi (guvernamental saŭ oposant, din drépta saŭ din stânga, din centru saŭ din circonferinţă, roşu saŭ alb,... negru saŭ cenuşiŭ... dar sper că acest straniŭ jargon tu nu 'l cunoscĭ bunul meŭ cititor).

Orĭ cine va căta să respîndéscă în ţérră Instrucţia şi Educaţia şi să întroducă sucul dătător de viaţă în tóte ramificaţiile arborelui nostru sociel, va avea aplaudele nóstre şi 'l vom ajuta din tótă inima...

Ni se va face aci póte o întrebare la care cu multă claritate vom respunde.

— Aplauda-veĭ pe un ministru alle căria opiniĭ politice fac dintrênsul adversarul teŭ şi susţine nisce idei pe care tu le combaţĭ.

— Da, respundem lămurit, îl vom aplauda şi ne vom uni cu dînsul pe terrêmul Instrucţieĭ şi Educaţieĭ cu tote că scim că sunt ómenĭ (alle cărora opiniĭ sunt póte identice cu alle nóstre) care ne vor combatte combătênd ast-fel pe amici lor naturali, depărtându'ĭ de dînşi şi prin urmare slăbindu-se.

Da, vom aplauda pe ministrul ce lucréză pentru Instrucția societăți nóstre, cu tóte că scim că se află multe și numeróse individe în societatea nóstră care ne vor acusa de adulatie și ne vor împrumuta mobile meschine și meprisabile de servilism.... ne vor împrumuta aceea ce aŭ eĭ în inima lor....

Da, aplaudăm pe ministri Instrucțieĭ publice, când îĭ vedem lucrând în consciință pentru respândirea lumineĭ.., și ne facem o datorie de a constata și încuragia binele...

Da, vom încuragea pe MinistruI care va căta a face ca studiele *sciințelor positive* să ocupe un loc maĭ mare în Instrucția ce se distribue în țerră. Neam asociat și ne vom asocia cu Ministrul Instrucțieĭ publice care va înțellege (ceea ce înțellege orĭ ce om cu cugetarea matură) ca în miḑlocul confusieĭ și zăpăceleĭ aduse în spirite prin studiile exclusiv speculative și în presința *cletinări* tutulor credințelor, și tutulor convicțiilor, cletinare causată în mare parte de periculosul talent al celor maĭ mulțĭ avocați (clasă prea mult predominantă în societatea nóstră ast-fel încât *armonia* să fie ruptă) prin periculosul talent de a susține cu acéeșĭ facilitate *pentrul* și *contra* orĭ cariĭ questiĭ, care ḑicu va înțelege că este o necesitate imperios reclamată de îngrijirea ce trebue să avem pentru educația socială și politică a țerreĭ de a respândi *sciințele positive*, ce sunt de natură a da spiritelor rectitudine, judițiu, positivism, ferindu-le de sophismele, și aberațiile la care, cum am maĭ ḑis'o, conduc adesea pe spiritele celle slabe studiile exclusiv speculative.

Ne asociam și ne vom asocia cu Ministrul în care constatăm aceste tendințe, cu ministru care deschide salonul Ministerului Cultelor și inaugură *lecturele publice*, care, înțellegênd că în pămêntul patrieĭ, sunt marĭ și numeróse bogățiĭ naturele, numesce o comisie ca să se ocupe cu miḑlócele prin care s'ar putea face o chartă geologică a terrei și exploata aceste bogățiĭ[1]) care pentru a facilita în viitor aceste lucrărĭ, creă duoĕ cathedre speciale de Mineralogie și Geologie, una în Facultatea de sciințe din Bucurescĭ, ceea-l'altă în Iassy; (acéste cathedre fiind în acellaș timp în spiritul seŭ primul pas pentru formarea uneĭ schóle de mine) cu ministerul care prevede în budget o sumă pentru excrusiunĭ geologice în țérră, care facilita miḑlócele pentru crearea uneĭ societăți de sciințele naturale ...... Eĭ bine când vom vedea un ministru concepând asemenea ideĭ îl vom susține și ne vom asocia cu dênsul orĭ cât de mare ar fi diverginta în ideile nóstre politice, orĭ cât de schîrbóse ar fi acusațiile acellor individe ce... vĕd în alțĭ aceea ce aŭ în inima lor... orĭ cât de nedrepte și violente, imputările acellor politicĭ (de acestia vorbim cu respect, pentru că pot avea în inimă nobleță avênd cu tóte astea în spirit confusie și violență) care cred ca tot patriotismul și tótă dibăcia și tot tactul consistă în a ataca tot dauna și ori când chiar pe amici lor naturali.

In numele disgrațiateĭ nóstre patrie, întrebăm daca acéstă tactică a fost și este tactica cea bună și daca ea n'a avut de resultat de a ne paralisa uni pe alți, de a îndîrji pe cetățenĭ uni în contra altora, de a'ĭ înăspri ast-fel încât să se mănînce ca lătrători lăsând în îndîrjirea lupteĭ la o parte interesele națieĭ.

Nu veḑĭ, scumpul meŭ compatriot, că acéstă tactică este funestă pentru patrie și pentru scăparea eĭ, că a adus atâta desbinare în spirite și atâta ură în inimĭ încât este imposibil astăḑĭ de a uni ḑece Românĭ împrejurul uneĭ ideĭ și credem că în fine a sosit timpul ca cetățenĭ de intelligință și de inimă să'șĭ dea mâna și să lucreze împreună pentru patria română!

E.

1) Sunt în munțĭ noștri admirabile petre de construcție pentru case și edificiurĭ pompóse (veḑĭ articolul următor al Colaboratoruluĭ nostru D. Stefănescu: *Calcarul dela Albesci:*) si admirabile petre pentru pavagiul ulițelor, mult maĭ bune de cât celle ce ni s'aŭ adus cu cheltuelĭ considerabile din Ungaria saŭ din Sîrbia... E lucru prea simplu și prea clar (ca să'l putem înțellege) că ar fi maĭ natural să cătăm lucrurile de care avem trebuință în țérra nóstră unde aste lucurĭ se află, de cât să mergem să le cumpărăm în... Paris. Dorim ca *petrele* cumpărate în *Ungaria* să presinte maĭ multă tărie și soliditate de cât faimosul *postav* pentru îmbrăcarea armateĭ cumpărat în *Paris*.

D. Stefănescu, profosorul de Geologie la Facultatea de sciinţe din Bucurescĭ, ne trimite articolul următor pe care îl păblicăm cu plăcere în colónele Natureĭ. Subt o formă populară D. Stefănescu îşĭ propune a da cititorilor nostri óre care noţiunĭ de Geologie şi a le arĕta bogăţiile de tot felul ce se află în sinul pămêntuluĭ Românieĭ. Când cititori nostri se vor maĭ familiarisa cu termeni sciinţificĭ D. Stefănescu va modifica óre cum stilul şi forma articolelor salle.

CALCARUL DE LA ALBESCĬ.

Să nu'ţĭ închipuescĭ, amabile lector, că sub acest titlu îţĭ voiŭ vorbi póte de posiţiunea acestuĭ calcar în cója globuluĭ, de *Eocenă* de *Miocenă* s'aŭ maĭ sciŭ şi eŭ ce altă numire cu care geologiĭ aŭ obiceiŭ de a numi differitele terrêmurĭ, adicŏ differitele grupe de strate din care se compune *cója* globuluĭ ce locuim; căcĭ creḑ că sciĭ, iubite lector, că pămêntul nostru nu este plin de *rocce solide* pênŏ în centrul luĭ, şi că, din coutra, partea solidă care constitue cója sa este nimica pre lăngŏ cea-l'altă parte ce'ĭ constitue interiorul şi care este într'o stare de *mallĕţă arḑĕtóre*. Dar mĕ opresc aci, şi nu voiŭ să intru în alte consideraţiunĭ, despre subţirimea coji în raport cu partea mólle a pămêntuluĭ, căcĭ 'mĭ e témă să nu te speriĭ şi să trăescĭ în neastîmpăr îngrijat pre acest pămênt ce'ţĭ dă astă-ḑĭ atâta siguranţă.

Vĕḑ însă că'mĭ scapă o ḑicere, căria póte, (értămĭ suposiţiunea) să nu'ĭ sciĭ adevĕratul înţelles; dar în puçine cuvinte te voiŭ face, să înţellegĭ semnificarea acesteĭ espressiunĭ geologice; acésta este ḑicerea de *roccă*. Ce să însemneze acest cuvênt? să se înţellégă óre prin ḑicerea *roccă* un *mineral?* nu, scumpe lector, căcĭ mineralul este un termen prea general şi se applică la maĭ *tóte* corpurile *brute, nevieţuitóre* din sênul şi dupŏ suprafaçia pămêntuluĭ. Să fie óre equivalent cu ḑicerea pétră? nicĭ asta, căcĭ prin pétră înţellegem orĭ-ce corp mineral *tare*. Fi-va óre *synonim* cu *stâncă?* nicĭ aşia, căcĭ prin stâncă se înţellege la noĭ, forma ce presintă o roccă. Dar vĕḑ că impacienţa 'ţĭ cresce, şi 'mi e témă să nu mĕ laşĭ cu rocca mea cu tot, căutând altă distracţiune maĭ plăcută; mĕ grăbesc dar, să'ţĭ spuiŭ ceea ce trebue să înţellegĭ prin ḑicerea *roccă*. Prin roccă se înţellege verĭ-ce *masă minerală*, simplă s'aŭ compusă compactă (tare) s'aŭ mobilă, stratificată saŭ nu, care este destul de mare spre a putea fi considerată ca contribuind într'un mod simţitor la formaţiunea cojiĭ globuluĭ; aşia *argilul* şi *nisipul* sunt rocce ca şi *calcarul gresia* şi *granitul*.

Nu'ţĭ voiŭ spune că acest calcar s'a format sub *apa mării*, căcĭ 'mĭ e témă să nu 'mĭ ḑicĭ: ce-mĭ spuĭ tu de mare în munţiĭ Carpaţĭ, carĭ sunt aşia de departe de dênsa şi la înălţine considerabilă d'asupra niveluluĭ eĭ! Mare lêngŏ Câmpul-Lung?! caţăţĭ tréba, domnule geolog, cu asemenea glume. Nu-mĭ spune mie istoria că Radu Negru când a venit în capul bravilor seĭ ostaşĭ s'a stabilit maĭ ântêiŭ în acest antic oraş; şi maĭ înainte Româniĭ n'aŭ făcut eĭ neperitorul lor drum prin munţiĭ Carpaţĭ, şi încă şi maĭ departe în timpul *Dacilor*, în timpul întunecos al secolilor pre când eraŭ *Sciţii*, pre când trăia Dariŭ, Alessandru, şi Cyr, Carpaţiĭ existaŭ, şi tu-mĭ vobescĭ de mare!

A! tocmaĭ de asta mĕ temém, iubite lector; mĕ asceptam să te vĕḑ înfuriat în contra mea, pentru că fac din giganticiĭ tĕĭ carpaţĭ, din acest refugiŭ în timpurĭ grele alle naţionalităţiĭ nóstre, un fund de mare, şi să-ĭ fac maĭ *tinerĭ* de cât pămêntul cu care-ţĭ place să-ĭ facĭ *contimpuranĭ*. Dar ce să ţĭ fac, eŭ voiŭ stărui cu tótă ciudăţia, că la Albescĭ a fost altă dată mare şi mĕ voiŭ mărgini a-ţĭ da ca probă *conchiliile marine* (de mare) ce se găsesc în masa acelluĭ calcar şi carĭ nu puteaŭ să trăiască de cât în apa mări. Mĕ veĭ maĭ întreba însă când a putut să fie mare, dacă Radu Negru, daca Romaniĭ, Dariŭ şi alţiĭ iaŭ găsit ast-fel cum 'ĭ vedem astă-ḑĭ? La acésta 'ţĭ voiŭ respunde că de atuncĭ nu

sunt nicĭ duoĕ nicĭ cincĭ, nicĭ ḑece miĭ de annĭ, ci sute de miĭ şi milióne de annĭ. Destul atât de o cam dată.

Acum să venim la ceea ce voiam să 'ţĭ spuiŭ despre calcarul de la Albescĭ. *Calcarul* (carbonatul de calce) sciĭ póte, este o roccă din care se póte face var, fiind că el este format de *var* (calce) şi de un gaz, numit *acidul carbonic*, care îndată ce dă de căldură mare fuge şi lasă varul singur. Acésta este tótă philosophia fabricaţiuni varuluĭ; vărariĭ noştri sciŭ acésta şi de aceea ard petrele de calcar în cuptóre pentru ca să facă varul. Dar tot calcarul, când are o consistenţă se întrebuintéză cu mare succes în construcţiunĭ. Unuĭ asemenea calcar datoresce monumentele Parisuluĭ frumuseţea lor.

La Albescĭ, în apropiere de Câmpul-Lung, se află un calcar alb destul de consistent şi presintă treĭ varietăţĭ: unul cu bóbele maĭ măricele, altul cu bóbele de miḑloc şi altul cu bóbele mărunte. Acest calcar este fórte bun pentru construcţiunĭ, căcĭ se tae fórte lesne, maĭ cu sémă când se scóte din carieră, şi apoĭ se întăresce şi devine fórte tare. Dar calcarul de la Albescĭ, nu este bun numaĭ ca pétră de zidăriă, ci chiar ca pétră de sculptură, şi ca să te conving de aceste qualităţĭ ale luĭ, 'ţĭ voiŭ da drept exemplu Monastirea de la Curtea de Argeş, admirabil monument, admirat de toţĭ streini.

Eĭ bine, află, iubite lector, că în escursiunea mea geologică din anul trecut, avênd să merg de la Pitescĭ la Rîmnicu-Vîlcĭ, am trecut prin Curtea de Argeş, ca să vĕḑ şi eŭ acel monument pre care, 'ţĭ o mărturisesc cu ruşine, nu 'lŭ cunoscém, de cât printr'o gravură din *Revista Română*. Iţĭ închipuescĭ mirarea mea, când am veḑut că calcarul cu care era construită acéstă Monastire, frumósele şi variatele salle sculpturĭ erau tot ca calcarul de la Albescĭ. Am stat mult şi am examinat cu deamăruntul, ca nu cum-va să mĕ înşel asupra identităţi acestuĭ calcar, şi convingêndu-mĕ atât prin proprietăţile mineralogice, cât şi prin presenţa aceloraşĭ corpurĭ organice (căcĭ ele coprind nisce micĭ conchiliĭ marine, numite *mimuliţĭ*) 'mĭ am ḑis: Iată material admirabil de construcţiune care stă necunoscut de Românĭ în sânul pămêntuluĭ lor! Câte zidirĭ monumentale nu s'ar face în Bucurescĭ cu acest calcar de la Albescĭ; şi câte alte materiale de construcţiune şi de pavagiŭ nu vor maĭ fi existând în munţi nostri, dar staŭ necăutate.[1])

Incă câte-va cuvinte asupra proveninţiĭ calcaruluĭ cu care este construită Monastirea de Argeş, şi voiŭ termina. Dac' acest calcar este identic în qualitate cu cel de la Albescĭ, nu creḑ însă că să fie transportat chiar de acolo la Curtea de Argeş; maĭ multŭ creḑ că provine chiar din Districtu Argeş, de la un sat situat la nord, (méḑă nópte) de acest oraş şi numit *Oeştiĭ*; şi acésta fiind că am vĕḑut dĕvalea mŏnăstiri o fontână (nu aceea pre care tradiţiunea o atribue meşteruluĭ Manole, când se cufundă din căderea sa aeriană, fiind că 'l trădă aripele salle de şiţă ce tradiţiunea spune că 'şĭ făcuse ca să se cobóre de pre monăstire, unde gelosia îl lăsase fără miḑloc de coborîre, ci o altă fontână) construită de curênd cu un calcar identic cu acella al monăstiri. Intrebând pre un locuitor de acolo de unde este acest calcar, 'mĭ a respuns, că scie el când 'l aducea ţeraniĭ cu carele de la Oeştĭ, dar acésta n'am putut'o constata prin mine însu'mĭ.

Gregoriu Stefănescu.

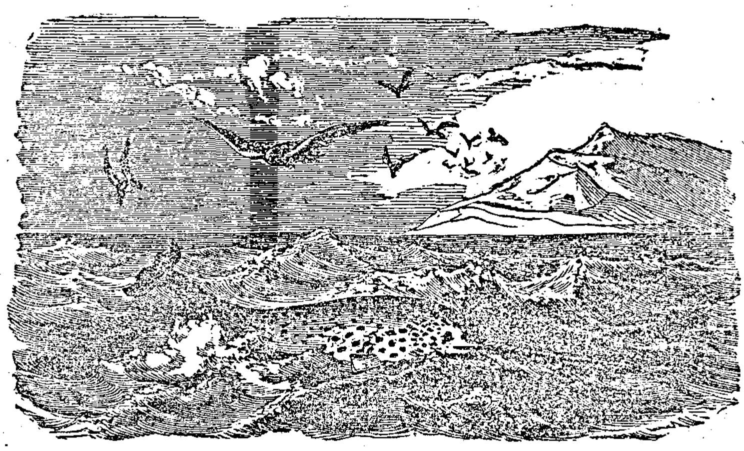
---

1) D. Creţulescu, fostul ministru al Instrucţiuneĭ publice îşĭ îndreptase cu seriositate atenţia asupra acestuĭ punct şi a înlesnit Domnuluĭ Stefănescu miḑlóce de a face excursiunea geologică în care a putut studia calcarul acesta. Dorim ca actualul ministru să continue bunele tradiţiunĭ lăsate de antecesorul seŭ.

NARVALUL

Animalele ce populéză suprafacia globuluĭ şi interiorul apelor nu aŭ tóte aceiaşĭ formă, nicĭ aceiaşĭ importanţă; unele sunt folositóre omuluĭ, altele vătĕmătóre, altele sunt extraordinare saŭ curióse, ca şi uniĭ ómenĭ. Din categoria a 3-a este Narvalul, a căruĭ istorie naturală voim a expune lectorilor nostri.

Acesta este un animal bizar din familia Delfinilor (Mammifer Cetaceu) sĕmĕnând prin forma generală a corpuluĭ c'un pesce, c'o cegă spre ex., el n'are notătóre dorsală ca Delfinul, dar are duoĕ micĭ notătóre pectorale; 'ĭ lipsesc cu totul membrele posterióre şi corpul se termină într'o códă horizontală, ca la tóte animalele din familia acésta. Dar ceea ce face ca să îndreptăm atenţia nóstră asupra acestuĭ animal, sunt duoĭ dinţĭ în maxila (falca) de sus, din care unul remâne ascuns în gingie, iar cel-l-alt, cel stâng, ia o desvoltare peste mĕsură a-própe cât jumĕtate lungimea corpuluĭ şi sémănă c'un stilet saŭ c'un corn lung avênd suprafacia acoperită cu dungĭ în spirale şi terminat c'un vêrf tocit. Acest dinte saŭ corn lung, dupŏ cum se vede în alăturata figură, servă animaluluĭ drept armă deapărare saŭ de atac. Gura luĭ nu este mare ca a baleni şi maxila inferióră maĭ scurtă de cât cea superióră, ochi prea micĭ, urechile assemenea micĭ, şi d'asupra capuluĭ lângă ochĭ are o resuflătóre în formă de semi-lună prin care ese apa afară din gură; limba este rotundă şi lipită de maxilă. Pelea luĭ este fărŏ pĕr, lucitóre şi acoperind un strat gros de slănină. In juneţe părţile superióre ale corpuluĭ sunt d'o colóre negriciósă cu pete maĭ negre, părţile laterale sunt albe şi aŭ maĭ puçine pete. In bĕtrâneţe părţile superióre ale corpuluĭ iaŭ o colóre albă gălbinie şi petele maĭ pronunçiate; notătorele sunt cenuşiĭ avênd marginile negre.

Narvalul.

Narvaliĭ trăiesc în mările polare, uniţĭ în ceţe maĭ mult saŭ maĭ puçin numeróse şi înnótă c'o iuţélă prea mare. Se găsesc împrejurul Groenlandeĭ, Spizbergeĭ şi Norvegieĭ.

Să ascultăm p'un călĕtor din mările polare cum vorbesce despre acest animal bizar.

„Vĕdurăm, dice Scoresby, în dioa aceea un mare numĕr de Narvalĭ care înotaŭ aprópe de noĭ în bande de câte 15—20; ceĭ maĭ mulţĭ eraŭ masculĭ şi avéŭ lungĭ apărătorĭ, eraŭ prea veselĭ şi nălţaŭ apărători lor afarŏ din apă, încrucişindu-ĭ în formă de săbiĭ. Pe când se jucaŭ eĭ ast-fel făcéŭ să se audă un sgomot extraordinar, semănând c'un fel de *glu glu* ce face apă în gât, şi este probabil că nu era alt ceva, cacĭ sgomotul nu se aude de cât, când întindênd apărătoriĭ lor aveaŭ gura afară din apă, ceĭ maĭ mulţĭ urmărind corăbiile par c'ar fi atraşĭ de curiositate; apa fiind transparentă aŭ putut să'ĭ vĕdă până la partea posterioră jucându-se cu cârma, ç este cât va timp se depărtară ca să respire, ţiind lungiĭ lor aparătorĭ afară, întocmaĭ ca săbiile cavalerilor ce se bat în duel."

Vĕdênd cine-va ast animal bizar se póte întreba la ce 'ĭ servă stiletul acela lung ca o armă terribilă. Mulţĭ aŭ pretins că Narvalul este inemic ne'mpăcat al baleneĭ şi se servă de dênsul că s'o atace şi s'o omóre prin desele înţepăturĭ peste tot corpul, şi aŭ descris într'un mod fórte pittoresc sângerósele lor lupte în mare. Dar să vedem dacă aste lupte pot avea loc; se scie în general că animalele nu 'şĭ fac resbel de cât numaĭ când aŭ să 'şĭ dispute aceeaşĭ pradă. Orĭ, narvalul n'are nimic a disputa baleneĭ, căcĭ ea se nutresce cu mollusch fărŏ conchiliă, cu vermĭ şi pescĭ micĭ pe cari 'ĭ gonesce pe suprafacia apeĭ saŭ la o mică adâncime şi pe care mărimea gureĭ 'ĭ permite a 'ĭ înghiţi cu grămada. Narvalul se nutresce cu crustaceĭ, molluschĭ cu conchiliĭ şi pescĭ cartiliginoşĭ marĭ pe care 'ĭ pescuesce în fundul mări pe nisip, saŭ pe roce. Gura sa mică nu'ĭ permite să prindă animalele marĭ nicĭ măcar să le musce. Aşa dar nu póte fi cel maĭ mic subiect de dispută între Narval şi Balenă, pentru că n'aŭ nicĭ'o-dată a vêna aceiaşĭ pra-

dă şi nicĭ nu'şĭ pot servi unul altuia de nutriment.

Nu înţelleg pentru ce un animal ar ataca p'altu fărŏ vr' un alt scop de cât acella d'a se bate, ceea ce nu s'a vĕḑut nicĭ odată în natură, cu atât maĭ mult nu înţelleg pentru ce ómeni, *fiinţe morale, s'ar sfâşia între dĕnşi orbiţĭ de patimĭ şi invidiĭ călcând în picióre interesul comun!*

Istoriile acestea n'aŭ nicĭ un fondament şi intră în categòria basmelor, precum se ḑice şi despre luptele Hippopotamuluĭ cu Crocodilu, ale Rhinocerosuluĭ cu Elephantu etc.

Se maĭ ḑice âncŏ de Narval că, câte o-dată ia o corabie drept o balenă şi înfige dintele în învelişul exterior ast-fel în cât nu'l maĭ póte scóte, şi ar remâne prins acolo dacă n'ar reuşi să'l frângă ca să scape.

Când prinde cine-va acest Cetateu se observă că dintele seŭ este maĭ adesea învelit 'ntr'un fel de técă calcarósă formată de conchiliĭ scoicĭ şi d'alte corpurĭ ce se lipesc de dênsul, şi numaĭ vîrful este tocit. D'aci putem conchide că dintele nu este o armă, ci curat un instrument de care se servă ca să deslipéscă dupŏ roce şi din fundul măriĭ stridiile şi alţĭ moluschĭ cu conchilie de care se nutresce.

Groenlandezi şi alţĭ locuitorĭ aĭ norduluĭ, se nutresc cu carnea Narvaluluĭ şi o găsesc excellentă. Islandezi n'o mănâncă creḑênd că Narvalul se nutresce cu cadavre; untura luĭ este póte preferită tot ca şi a Baleneĭ; din dintele seŭ gigantic se scóte fildeşu ca şi din dinţiĭ Eleffantuluĭ. Iată un animal de mare care, cu tótă forma sa extraordinară, este folositor omuluĭ. *A.*

EDUCAŢIA PHYSICĂ.

ÎNGRIJIREA CRESCERI COPIILOR.

Art. II.

La nutrirea artificială se cere cea maĭ mare grije, cea maĭ consciinţiósă ponctualitate şi curăţie, căcĭ necurăţia are o influinţă immensă asupra stări sănĕtăţi copiluluĭ.

Dela 8—14 ḑile să urmeḑe pênă la a 3-a lună cu modul de nutrire expus în art. 1, dând părţĭ egale de lapte cu apă; în a 4-a lună să i se dea 3 părţĭ lapte şi una apă, d'aci înainte lapte curat. Pe lângă lapte se maĭ póte adaoge pesmeţĭ de post pisaţĭ şi ferţĭ cu apă în care se amestecă puçin candel şi sare saŭ griş orĭ zémă caldă de arpăcaş, materiĭle sne de digerat care pot întreţine corpul şi căldura; la început se dă maĭ pucin, pe urmă merge gradat mărind porţia pênă la 10 linguriţe céiŭ şi în intervale se dă numaĭ lapte.

La copiĭ stabĭ, la care întrebuinţarea exclusivă a lapteluĭ produce vînturĭ, durerĭ de stomac saŭ scot afară bucăţĭ micĭ de caş, semn că caseina lapteluĭ este nedigerată, este de trebuinţă ca pesmeţi să se dea preparaţĭ cu zeamă slabă de porumbeĭ, de puĭ saŭ de viţel, saŭ cu bere fărŏ hameiŭ. Cu tóte astea când încep a eşi dinţi trebue luate precauţiunĭ la darea astor alimente pentru că zeama de carne póte da loc la óre care inflamaţiĭ. Alimente tarĭ pot să se dea orĭ nainte, orĭ dupŏ eşirea dinţilor. Este bine să nu se dea lapte immediat dupŏ nascere, maĭ cu sémă la femeile ce nasc pentru prima óră, fiind că orĭ laptele mumeĭ nu este âncô preparat, orĭ copilul n'are îndată trebuinţă de mâncare, ci maĭ mult de odihnă saŭ de somn. Când se dă lapte trebue spălată cu apă caldă mamela ca să fie curată şi dacă e prea plină să o sugă muma maĭ înainte.

Timpul şi numĕrul sugerilor pe ḑi nu pot fi determinate în general, este de trebuinţă în primele ḑile să sugă maĭ des fiind că este folositor, atât pentru copil care trebue să crécă, cât şi pentru mumă ca să 'ĭ cureţe şi să 'ĭ uşureḑe corpul de succurile ce merg către pept.

Dar dupŏ câte-va sĕptĕmânĭ când muma trebue să maĭ véḑă şi de menagiŭ, atuncĭ să maĭ reguleze sugerea copiluluĭ adicŏ în general diminéţa, apoĭ peste ḑi la fie-care 2—3 ore, şi apoĭ séra la 9 saŭ 10 ore, şi ast-fel peste 2 3 ḑile copilul se obicĭnuesce cu astă regulă şi dórme liniştit, dacă se desceptă în interval, póte să i se dea lapte o dată dar maĭ mult nu.

Timpul cât trebue allăptat copilu variază dupŏ constituţia luĭ, în general de la opt lunĭ pînă la un anŭ saŭ şi un anŭ şi jumĕtate. Pe la 5 saŭ 6 lunĭ încep a eşi dinţiĭ în numĕr de 20 care maĭ târḑiu sunt destinaţĭ a cădea şi a fi înlocuiţĭ prin alţi în numĕr de 28 şi maĭ târḑiŭ (pela 20—25 anĭ) maĭ es 4 (măselele miniţi) şi se facŭ 32.

In timpul allăptări doica saŭ muma să se ferĕscă a mânca lucrurĭ sărate, precum: carne deporc, racĭ, brânză sărată, sparangel etc. şi băuturĭ spirtóse, dar să mănânce carne de viţel, de puĭ, de vacă, conopide, bob, sfecle, compot, cartofi, spanac, etc. şi să bea bere dulce, bulion, lapte, ciocolată, fărŏ aromă cafea, şi să fie veselă se nu se supere, căcĭ starea psychică influe mult asupra qualităţi laptelui.

In camera în care şade trebue să fie aerul curat să 'l primenĕscă des şi să i spele corpul prin băi saŭ cu burete maĭ cu sémă la articulaţiĭ precum: la subţiorĭ ca să nu se producă inflamaţii; şi orĭ de câte orĭ se va uda saŭ mânji trebue spălat şi udul uscat, căcĭ pelea fiind delicată póte să resórbă udul îndărăt în corp, ceea ce este vătĕmĕtor. Baia nu trebue să se dea îndată dupŏ somn saŭ dupŏ ce a supt şi apa să fie caldă şi apoĭ din ce în ce cu înaintarea în vêrstă póte modera căldura băi.

Respiraţia unuĭ aer curat este de neapărată trebuinţă, copilul vara să fie scos la aer, dar nu expus la căldura sóreluĭ; iarna când frigul este moderat şi nu e vênt, este maĭ trebuinciósă aerişirea camereĭ în care şade copilul, şi acésta trebue cel puçin o dată pe di; mişcarea saŭ exerciţiul moderat este assemenea de trebuinţă.

Modul ţinereĭ în braţe nu este indiferent, d'aceea trebue băgat de sémă ca pânĕ la 4 saŭ 5 lunĭ doicile să ţie copii culcaţĭ, iar nu drepţĭ fiind-că capul este ăncŏ greŭ şi muşchĭ gâtuluĭ nu sunt destul de puternicĭ ca să susţie greutatea capuluĭ. De la 8 saŭ 9 lunĭ să se lasse să se misce liber pe tapet saŭ pe iarbă căcĭ aceste mişcărĭ sunt de mare trebuinţă desvoltăreĭ corporale.

Somnul în celle d'ântêiŭ 6 lunĭ este de maĭ mare importanţă pentru crescerea corpuluĭ; Hufeland (un medic german) se exprime dicênd că somnul copiilor în epoca acésta este un somn sacru pe care nimĭnĭ nu trebue să turbure saŭ să întrerupă.

Îmbrăcămintea în epoca copilărieĭ âncŏ are influinţă asupra sănĕtăţi. În primele sĕptĕmânĭ trebue să'l înfaşe în scutece, unĭ pretind că nu are trebuinţă, dar se scie că copilul nu este lesne de maniat fărŏ a fi îmbrăcat. Îmbrăcămintea să fiĕ ast-fel ca partea inferióră să fie maĭ strânsă, iar peptul, şi braçele să fie libere. Flanelele sunt maĭ mult întrebuinţate. Este bine o dată pe di să se lase desfăcut ca să facă mişcărĭ libere, însă dupŏ treĭ lunĭ să evite orĭ ce legăturĭ şi să întrebuinţeze vestminte împletite elastice, iarna de lână şi vara de bumbac; mulţĭ sunt de opinie a nu le da pantalonĭ fiind-că ţine cald la organele inferióre, nicĭ să fie strâns legat cu încingătóre fiind-că favorisă surpătură, capul să fie maĭ mult neacoperit.

Nutrimentul dupŏ înţărcare trebue să fie îngrijit. Să se dea maĭ mult substanţe leguminóse şi calmante. Să se evite cafea fiind-că desvoltă palpitaţiunĭ de inimă; şi să se dea maĭ des, fiid-că digestia se face maĭ repede cu cât copilul este maĭ mic, iar maĭ târdiŭ să'ĭ dea de patru orĭ şi este bine ca de micĭ să'ĭ inveţe a mânca regulat. Să nu le dea la orĭ ce oră, căcĭ atuncĭ nu le este fóme în realitate şi prin asta le causă disposiţiĭ pentru scrofulĭ, limbricĭ etc.

În primele sĕptĕmânĭ nu sunt desvoltate simţurile maĭ pe urmă încep a se desvolta; întêiŭ tactul şi gustul, apoĭ vederea, audul şi mirosul maĭ târdiŭ. Cu tóte că copilul are ochi deschişĭ âncŏ de la nascere şi este simţitor la lumină, dar nu póte deosebi nicĭ un obiect isolat, şi nu închide ochi când se apropie un obiect strein, âncŏ maĭ târdiŭ pare că se desvoltă audul, iar mirosul şi maĭ târdiŭ de cât tóte. Fiind-că ochi şi urechia sunt organe delicate, trebue să îngrijim a nu trece repede de la întunerec la lumină mare saŭ din tăcere la un sgomot prea mare.

Când ţipă copilul şi apropie piciórele de pept însemnéză durere de intestine, când apropie şi mâinele de gură însemnéză că 'l dóre gura, iar când dupŏ treĭ lunĭ ţipă fărŏ lăcrămĭ şi strigă repede, însemnéză rĕutate care trebue stârpită de la început. Muma nu trebue să se grăbéscă a 'l împăca căcĭ plansul acesta este o bună gimnastică pentru pept şi desvoltă plămôni.

CĂLLĔTORIILE ŞI PROPAGAŢIA PLANTELOR.

Am cătat, într'o serie de articole, a da cititorilor noştri óre care noţiunĭ despre Botanică, vorbindu-le de phenomelele celle maĭ importante ce întîlnim în fiinţele din Regnul vegetal. Cititori care ne aŭ citit cu óre care atenţie sciŭ, într'un mod general, cum plantele se hrănesc, cum respiră cum se fecundă unele pe altele şi cum în fine se înmulţesc şi se propagă pe suprafaçia pământuluĭ. În tóte aceste phenomene, în tóte factele şi legile natureĭ am constatat o mare şi admirabilă *armonie*,

armonie ce nu o întîlnim între ómenî şi în legile făcute de legislatorî noştri, care rare orî cautâ a se inspira de inţellepciunea ce Natura păstréză în legile salle.

Natura când a stabilit o lege nu o călca în piciórе în fie-care minut şi Divinul legislator nu aruncă în spiritele muritorilor o neodihnitóre inquietudine violând el însuşî legile ce a stabilit.

Vom complecta noţiunele ce am dat despre propagaţia Plantelor prin ideile ce împrumutăm unuî june al nostru colleg profesor la Facultatea de sciinţe din Clermont (Francia) D. Henri Lecoq dând acestor ideî forma populară şi cât vom putea pitorescă ce am adoptat.

Pentru fie-care flóre trebue să admitem un loc unde ea a trebuit în origină să fie pusă, un centru de creaţie, un fel de *paradis terrestru*, cum admitem şi pentru om un loc primitiv unde el a fost creat, un *paradis terrestru*. Din acest punct de plecare, flórea saŭ (ca să ne servim de un termen maî general) specia vegetală a putut să radieze în tóte sensurile, putênd fi oprită în expansiunea sa saŭ prin obstacole materiale, saŭ prin cause physice precum lipsa de căldură, excesul de umiditate ect. O linie care ar atinge în tóte puncturile extreme alle acestor raḑe expansive va descrie aria expansiuneĭ fie căria specie.

Din locul dar unde o plantă a fost la început creată, ea va pleca, va căllĕtori ca să se înmulţéscă şi să se propage.

Căllĕtoria pe pământ uscat este în general cea maî puçină rapidă. Specia se propaga din vecinătate în vecinătate prin seminţele care cad prin propria lor greutate.

Altă dată rădăcinele, care se întind în tóte sensurile pe subt pământ, multiplică în infinit individele.

Călletoriile pe apă se fac maĭ repede. Ţi am vorbit, amabile cititor, într'unul din numerile precedente de curenţî apeĭ care duc lin şi armonios plantele amoróse transportêndu-le pe ţerrmurĭ depărtate unde elle, asemenea Tyrienilor, Grecilor, Cartaginesilor, Englesilor de astă-ḑĭ, îşĭ înmulţesc coloniile lor. Oceanul chiar póte fi strĕbătut de aceste plante. Plantele dar stabiliaŭ coloniĭ maĭ nainte de cât popoli vestiţĭ ce numirăm; elle profită de curenţi océnuluĭ şi ast-fel insulele sunt pópulate de vegetale.

Blocele de stâncĭ acoperite de vegetale, ce se despart din vîrfi munţilor, căḑênd în rîurile ce nasc din aceştĭ munţĭ, pot pluti mult timp pe apă şi pot merge în locurĭ depărtate. Plantele dar aŭ şi elle bărcile şi corăbiile lor, şi sunt supuse ca şi omul la întîmplările navigaţieĭ sau la pericolele naufragiuluĭ.

Dar daca există florĭ ce aŭ bărcĭ şi corăbiĭ, pentru depărtatele lor excursiunĭ, sunt altele care se serv de légăne aeriane în care elle străbat cu repeḑiciune spaţiul.

Aĭ vĕḑutŭ de multe orĭ, amabile cititor, acelle pînze albicióse ce se plimbă prin aer. Dac' atmosphera este liniscită elle se cobor încet, şi se ridică când cea maĭ mică sufflare se înnalţă; saŭ, gonite de tempestă, elle dispar cu repeḑiciune şi merg să populeze ţermuri departate.

Insectele şi pâsserile se însărcinézǎ şi elle ca să transporte plantele şi să le propage; elle iaŭ în penele lor seminţele vegetalelor şi le duc în depărtare.

O seminţă împinsă de cea maĭ violentă tempestă nu póte să străbată într'o oră maĭ mult de treĭ-zecĭ de lege; eĭ bine, ḑice D. Lecoq, sunt păsserĭ care în patru ore străbat Francia întrégă: aceste passerĭ sunt meşageri maĭ repeḑĭ de cât vêntul.

Omul chiar s'a asociat, fărŏ să vrea, cu aceştĭ numeroşĭ căllĕtori însărcinaţĭ să semene florile pe pământul intreg. Căllĕtor infagibil, florile 'l aŭ urmat pe ţermurile celle maĭ depărtate. Celle maĭ umile 'l aŭ însoţit cu maĭ multă fidelitate. Damele officerilor marineĭ inglese ce se stabilesc în India, în Australia, în Nóa Zeelandă etc. duc cu dênsele florile ce aŭ iubit pe ţermurile Tamiseĭ, ca să le aducă aminte ani copilăriĭ şi să menţie tot d'auna vie memoria locurilor unde s'aŭ născut şi imaginea Patrieĭ-mume. *E.*

Abonamentele se fac la redacţiune, Strada Seraphim (ce'ĭ ḑice şi a Pensionatuluĭ) lângă Colţea, No. 10 şi în Passagiul român la librăria D-luĭ Danielopolu.

TYPOGRAPHIA NATIONALĂ A LUĬ STEPHAN RASSIDESCU, STRADA GERMANĂ NR. 2.